

Johanna

‘Ik moet
alleen

Het acteren kwam toevallig op haar pad, maar inmiddels zit actrice Johanna ter Steege (52) alweer 25 jaar in het vak. Sinds ze twee jaar geleden is gescheiden, is haar drive om te werken misschien wel groter dan ooit.

leren om te denken:
red ik het ook’

Koffers in- en uitpakken, dat is het lot van het kleine reizende eenmanscircus dat Johanna ter Steege heet. Ze trekt al 25 jaar de wereld rond met haar uitzonderlijke acteer-talent. Met af en toe een langere tussenstop in Nederland. Zoals komend najaar. Dan gaat ze een half jaar de Nederlandse theaters in met *God van de slachting*, een tragikomedie die ze samen met Huub Stapel, Anneke Blok en Paul Kooij gaat spelen. Maar op het moment dat we haar spreken zijn haar koffers alweer gepakt. Morgen reist ze naar Parijs voor de opnames van de Franse film *Auschwitch aan zee*, een op waarheid gebaseerd verhaal over drie vrouwen die elkaar vijftien jaar na de oorlog weer ontmoeten in een badplaats aan de Franse kust. “Ik begin nerveus te worden,” zegt ze. “Dat heb ik altijd bij een nieuw project. Je kunt je eindeloos inlezen en voorbereiden, maar elke nieuwe film blijft een ongewis avontuur.” *Auschwitch aan zee* is alweer haar zesde Franse film, maar de onzekerheid over de taal blijft. “Ik zing Joodse liedjes en spreek Frans in de film, mijn Frans is abominabel.”

Over acteren

‘Film kan eenzaam zijn.
Theater betekent samen dingen doen’

Na meer dan 35 filmrollen nog altijd nerveus?

“Zes Franse films lijkt veel, maar die zijn wel verdeeld over 25 jaar. Als je een tijdje geen Frans spreekt, vergeet je het snel. Gelukkig speel ik een Nederlandse vrouw, dus een accentje mag. En ik heb een taalcoach die me helpt.”

Je speelt zoals Trijntje Oosterhuis zingt: met totale overgave en heel indringend.

(Grote ogen) “Wat een mooi compliment. Ik kan niet naar mezelf kijken als ik speel, ik kan de impact op mijn publiek niet goed inschatten. Soms krijg ik bijzondere brieven, vaak van oudere mensen. Zo schreef een man van tachtig me naar aanleiding van mijn solovoortstelling *Hiroshima mon amour* een complete bekentenis over zijn oorlogsjaren. Dan merk je dat je met je spel wat teweegbrengt in mensen.”

Straks sta je weer op de planken. Je lijkt moeiteloos te schakelen van film naar theater en andersom.

“Ik zeg niet dat het gemakkelijk is. Voor een acteur is het altijd een beetje gokken en je hebt het ook niet altijd voor het kiezen. Ik heb een periode van acht jaar alleen maar filmrollen gespeeld, maar ik begon het theater echt te missen. Ik merkte dat ik me niet meer kon ontwikkelen. Je wordt voor film gecast op je uitstraling en hoe je eruitziet. Het gevaar is dat er automatisme in sluip. Dan kijk ik naar mezelf in een film en denk ik: doe ik weer hetzelfde? Bij toneel repeteer je veel, soms wel zes weken. Dan ontdek je nieuwe dingen, tijd betekent verdieping. Voor een filmrol moet ik veel lezen, bekijken en studeren - je doet uiteindelijk het meeste alleen. Toneel betekent samen zijn en dan leer ik sneller en vind ik het interessanter. Film daarentegen kan heel eenzaam zijn.”

Wat is *God van de slachting* voor een stuk?

“Aan de titel lees je het niet af, maar het is vooral een komedie. Met tragische kanten, dat wel. Het stuk gaat over het dunne laagje beschaving dat we allemaal proberen op te houden in het leven. Van de buitenkant zien sommige huwelijken er goed en mooi uit, maar daaronder broeit en borrelt het. Het gaat over het idealisme van mensen, over waarachtigheid en uiteindelijk over leugens en eenzaamheid.”

Een komedie zeg je?

“Ja, ja! De humor zit ’m in het feit dat de personages zichzelf zo serieus nemen. Zó serieus, dat een gesprek over een schoolpleinakkefietje tussen twee jongens van elf jaar totaal uit de hand loopt bij hun ouders. Dat is in mijn ogen het verhaal: als je jezelf te serieus neemt in het leven, loopt het faliekant uit de hand.”

Ze staat op om koffie te maken, want zonder goede cappuccino geen goed gesprek, vindt ze. Sinds haar scheiding, twee jaar geleden, woont Johanna ter Steege samen met haar dochter Hanna (15) in deze lichte benedenwoning in de binnenstad van Haarlem. De inrichting is minimalistisch en met zorg gekozen. Aan de keukentafel staan twee sloophoutstoeltjes van Piet Hein Eek, op tafel een fraaie schaal van keramiek. Ze is blij met haar nieuwe plek, maar het heeft lang geduurd om te wennen aan een leven met twee in plaats van drie. Het gaat nu weer goed met haar, zegt ze. “Ik heb een enorme strijd

moeten leveren, de scheiding van Jan was heel pijnlijk.”

Hoe heeft jullie dochter Hanna de scheiding doorstaan?

“Ik vind dat ze dat heel goed heeft gedaan. Ze zegt: ‘Mensen maken alles veel ingewikkelder dan het is. Het is gewoon zoals het is.’ We zijn natuurlijk niet uniek, er zijn veel gebroken gezinnen. Ze heeft ook veel steun aan twee hechte vriendinnen.”

En jij?

“In het begin kon ik er helemaal niet over praten, ik vond het verschrikkelijk pijnlijk. Ik heb zeventien jaar samen met Jan geleefd, ik wilde oud met hem worden. Ik heb altijd gedacht: stel dat Jan gehandicapt zou raken of ernstig ziek zou worden, zou ik het dan erg vinden om hem in een rolstoel voort te duwen? Nee, dat zou ik met liefde doen. Je weet natuurlijk nooit zeker of je dat zou kunnen, maar het betekende wel dat ik ontzettend veel van hem hield. Ik vond hem aantrekkelijk in zijn impulsiviteit. Hij was in voor alles, een vrijbouter. Maar uiteindelijk bleek dat we allebei een andere weg aan het gaan waren. Scheiden was niet mijn wens, totdat er een

J Johanna ter Steege (1961) speelde in 1988 haar eerste rol in de film *Spoorloos*, gebaseerd op *Het gouden ei* van schrijver Tim Krabbé. Ze won er de Felix Award (de Europese Oscar) mee voor de beste bijrol. Daarna volgden vele rollen in talloze nationale en internationale films. Ook is Johanna ter Steege geregeld in de Nederlandse theaters te zien. Ze is de moeder van Hanna Obbeek (15) met wie ze te zien was in de jeugdfilm *Achtste-groepers huilen niet*.

ander bleek te zijn en toen brak er iets in mij. Het pad dat we samen hebben gelopen, liep dood. Ik had dit niet verwacht. Als het even minder gaat, werk je er samen aan om het goed te krijgen. Daar heb ik altijd in geloofd. En Jan ook, dacht ik. We hebben veel geprobeerd hoor, we zijn in therapie geweest. Toch bleek na zeventien jaar dat we erg verschillend zijn.”

Een vertrouwensbreuk?

“Ja, na al die jaren en de intentie die we hadden uitgesproken was dat voor mij de limit. En ik denk ook dat hij dat heeft geweten. Ergens moest het breken. Het gezin is voor mij altijd heel belangrijk geweest. Ik voelde me verschrikkelijk gehandicapt, dat je niet meer met z’n drieën aan tafel zit, maar ook dat je de dingen niet meer kunt delen. Ik vond mijn scheiding erger dan de dood van mijn moeder.”

Echt?

“Ik weet dat mijn moeder het goed vindt dat ik dit zo zeg. Ik hield zielsveel van haar, ze was pas 69 toen ze stierf. Kanker. Maar we zijn wel in harmonie uit elkaar gegaan. De dood heeft haar gehaald en dat overkomt ons uiteindelijk allemaal. Maar met die scheiding gebeurde iets wat tegen de afspraken inging. Ik kon alleen maar zeggen: oké, ga dan maar. Meer zeg ik er niet over, als je het goed vindt. Ik heb het nu aanvaard. Ik zou willen dat ik kon zeggen: ik ben eroverheen, maar dat is niet zo. Maar het gaat nu weer goed met me.” ▶

Over ouder worden

‘Na je vijftigste besef je dat je niet meer voor het eerst verliefd kunt worden’

Over haar scheiding

‘Ik voelde me gehandicapt,
dat je niet meer met
z’n drieën aan tafel zit’

Als het aan haar ouders had gelegen, had ze keurig de sociale academie afgemaakt. Maar alleen de dramalessen van die opleiding konden haar boeien. Actrice worden was nooit haar droom, het kwam toevallig op haar pad. Ze stapte over naar de Academie voor Expressie in Kampen en volgde haar hart door naar de toneelschool in Arnhem te gaan. “Misschien heb ik het acteertalent van mijn oma geërfd. Zij kon totaal opgaan in een verhaal, meegaan in de emoties van de ander. Als iemand een dramatisch verhaal vertelde, kon mijn oma daarom huilen.”

Ben je hoogsensitief?

“Ik denk het wel, ik heb er wel veel boeken over gelezen. Het valt mee, hoor. Ik ken mensen uit mijn omgeving die alles ongefilterd binnen laten komen. Geuren, geluid, emoties. Dat heb ik niet zo sterk. Het komt allemaal wel bij me binnen, maar gelukkig gaan mijn denken en mijn hart samen. Ik kan goed verwoorden wat er met me gebeurt. Dat heeft zeker te maken met mijn opleiding, je leert jezelf goed kennen op de toneelschool.”

Je hebt weleens gezegd: ‘Ik moet wel helemaal achter mijn rol staan, anders kan ik niet spelen.’ Ben je moeilijk te regisseren?

“Nee, helemaal niet. Ik ben juist heel gretig. Als de relatie goed is tussen de regisseur en mij dan kun je mij alle kanten op. Dan kun je me echt alles vragen om uit te proberen en te onderzoeken. Want dat vind ik eigenlijk het allerleukst. Er zijn ook regisseurs die zeggen: ‘Doe nou maar gewoon wat ik zeg.’ Daar ben ik niet goed in. Ik houd van de dialoog.”

Je bent de vijftig gepasseerd. Zie je op tegen ouder worden?

“Eerlijk gezegd stond ik niet te juichen toen ik vijftig werd. In ben nu 52. Ineens besef je dat je al zo veel voor de eerste keer in je leven hebt gedaan. Dat je nooit meer voor het eerst kunt trouwen, dat je geen kinderen meer zult krijgen, dat je niet meer voor het eerst verliefd kunt worden, dat je niet meer je eerste filmrol kunt spelen. Het klinkt verveeld, maar zo bedoel ik het niet. Het is het besef van vergankelijkheid.”

Wat is je innerlijke leeftijd?

(Zonder aarzeling) “Zeventien! Ik weet niet precies waarom, maar zo voelt het. Ik ging op kamers op die

leeftijd, mijn wereld werd groter. Verwondering. Ontdekking.”

Hoe blij je verwonderd in het leven?

“Door mijn dochter Hanna. Zij is mijn mentor, mijn anker. Door haar weet ik zeker dat het goed is dat ik op deze wereld ben. Ik zie dat ze groeit en dat ze zich ontwikkelt. Dat ik daar getuige van mag zijn vind ik geweldig.”

Lijkt ze op jou?

“Heel erg. Ze neemt niets voor vanzelfsprekend aan, heeft overal vragen bij en heeft een sterk rechtvaardigheidsgevoel. En ze is wijs voor haar leeftijd, emotioneel wijs.”

En ze treedt in de voetsporen van haar moeder.

“Ja. Ze heeft al in vier films gespeeld. De afgelopen zomers heeft ze alleen maar op de set gestaan. Hanna wilde het graag. Ze heeft ooit een screentest gedaan voor een korte film en ze werd het. Toen ik haar op de set zag staan wist ik: die heeft het. Ik ben ontzettend trots op haar.”

Voel je je nu extra verantwoordelijk?

“Ja, enorm. Ik heb na de scheiding een grotere drive gekregen in mijn werk, ook al is er in wezen niet veel veranderd. Ik heb gelukkig voldoende werk. Ik moet alleen nu leren om te denken: ik red het alleen ook. Het kost even om daarin te geloven.” ■

God van de slachting/ Carnage

**Samen met haar vrienden van de toneelschool Anneke Blok en Paul Kooij en acteur Huub Stapel gaat Johanna ter Steege komend seizoen de theaters in met *God van de slachting*. De titel klinkt zwaarder dan het toneelstuk zal zijn, want de bezoeker zal veel binnenpretjes hebben en vrijuit lachen, verzekert Ter Steege. “Maar dan vooral over de tragiek van het leven. Mensen proberen zich altijd mooier voor te doen dan ze zijn, en daar gaat dit stuk over.” In *God van de slachting* ontmoeten twee, op zich keurige, stellen elkaar om een uit de hand gelopen ruzie tussen hun zoontjes op het schoolplein in alle redelijkheid te bespreken. Maar onder dat dunne laagje fatsoen gaan woede en frustratie schuil. *God van de slachting* gaat op 20 oktober 2013 in première in de schouwburg van Haarlem.
www.senf.nl/productie/god-van-de-slachting-carnage**